

180

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΧΡΥΣΗ ΠΕΛΕΚΙΔΗ

INST. NEBRUNJA
CLAS. 61.3
CYLOG 609/A-F-13

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΞ ΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΝΑΞΟΥ =

= IAN

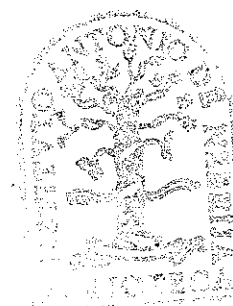

R. 22.260
ΧΡΥΣΗ ΠΕΛΕΚΙΔΗ

CLAS.	61.3
C. LOG.	609/A-43

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΞ ΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΝΑΞΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, 1969

Ἡ παρούσα μελέτη, ἡ ὁποία θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, κατέστη δυνατὴ χάρις εἰς τὸν κ. Νικόλαον Κοντολέοντα, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκφράζω ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας μου καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου.

Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν, τὴν ὁποίαν διεξήγαγεν εἰς Παλαιόπολιν Ἀνδρου, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ προσλάβῃ ὡς βοηθόν. Ἐπίσης κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1958 μετέβην μετ' αὐτοῦ εἰς Νάξον διὰ νὰ βοηθήσω εἰς τὴν σύνταξιν εὑρετηρίου τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Μουσείου. Ὁ κ. Κοντολέον μου ἀνέθεσεν τὴν ἔκδοσιν τόσοι τῶν ἐπιγραφῶν τῶν εὑρεθεισῶν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Παλαιόπολεως, ὅσων καὶ ἀνεκδότων τινῶν ἐπιγραφῶν εὑρισκομένων εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Νάξου.

Ἐκθεσις περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνασκαφῆς, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σημαντικώτερον εἶναι ἡ εὑρεσις τῆς βορείου στοᾶς τῆς ἀγορᾶς τῆς Ἀνδρου, ἔχει δημοσιευθῇ ὑπὸ κ. Ν. Κοντολέοντος εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον, Ἀνασκαφαὶ Παλαιόπολεως Ἀνδρου κατ' Αὐγουστον 1956, (Ἀθῆναι, 1957) 11 σελ. καὶ εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, 1964, Ἀρχαιολογικά Χρονικά, 1—5. (πρὸς BCH, 81, 1957, 610—612: Chronique des fouilles).

I. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΝΔΡΟΥ

1

Μαρμαρίνη βάσις εὑρεθεῖσα ἐν Παλαιόπολει Ἀνδρου ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἀ. Βαλμᾶ εἰς βάθος δύο μέτρων ἐντὸς δοκιμαστικῆς τάφρου σκαφείσης εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ κάτοικοι λέγουσι εὑρέθη τῷ 1832 τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ τῆς Ἀνδρου, πλησίον ληνοῦ, ὅπου εὑρίσκονται ἐντετειχισμένοι αἱ ἐπιγραφαὶ IG, XII, 5, 757 καὶ 746.

Ἡ βάσις εἶναι ἑλλειπτικὴ κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον.

Σωζόμενον μέγιστον μῆκος 0,71 (πιθανὸν ἀρχικὸν μῆκος 1 μ. περίπου, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς συμμετρικῆς χαράξεως τῆς ἐπιγραφῆς), ὕψος 0,555, πᾶχος 0,225 (ἄνω) — 0,24 (κάτω).

Ἔτος γραμμάτων 0,03.

(Ἀπόγραφον, ἔκτυπον, φωτογραφία).

Ὁ δῆμος

Λεύκιον Λικίν[ιον]

Λευκίου υἱὸν Λεύκο[λλον]

αὐτοκράτορα

5.

τὸν ἑαυτοῦ πάτρω[να]

καὶ εὐεργέτη[ν]

ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ [καλοκα]-

γαθίας τῆς εἰς ἑ[αυτὸν].

(Δέον νὰ σημειωθῇ τελεῖα κάτωθι τοῦ ο (Λευκο — στ. 3) καὶ ω (πάτρω στ. 5).

Εἰς τὸν στ. 8 ἀποκατέστησα [καλοκα]/γαθίας κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τὴν εὐρεθεῖσαν ἐν Ὀλυμπίᾳ (Syl³. 649) πρὸς τιμὴν τοῦ Κοῖντου Μαρκίου Φιλίππου, ὑπάτου τῷ 169 π.Χ.:

Τὸ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν [Κ]οῖντον Μάρκιον Λευκίου/Φίλιππον, στρατηγὸν ὑπάτον Ῥωμαίων, ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ καλοκαγαθίας τᾶς εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Ἀνδρέας καὶ Ἀριστόμαχος Ἀργεῖοι/ἐποίησαν.

Εἶναι ὅμως δυνατὴ ἡ ἀποκατάστασις [ἀνδρα]γαθίας, μολονότι ὀλιγώτερον πιθανή.

Πρόκειται διὰ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ γνωστοῦ στρατηγοῦ Λουκούλου, τὸν ὁποῖον ἐτίμησεν ὁ δῆμος τῶν Ἀνδριῶν. Τὸ πλήρες ὄνομα τοῦ Λουκούλου (Λευκόλλου, ὡς ἀναφέρουν τὸ ὄνομα αὐτοῦ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἱστορικοὶ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ) εἶναι L. Licinius Lucullus — Λεύκιος Λικίνιος Λεύκολλος.

Ἡ σταδιοδρομία αὐτοῦ εἶναι γνωστὴ⁽¹⁾. Κατὰ τὸν Α' Μιθριδατικὸν Πόλεμον, ὡς ταμίας καὶ ἀντιταμίας (quaestor καὶ proquaestor) (87—83 π.Χ.) συνώδευσε τὸν Σύλλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα⁽²⁾ καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἕως τὸ 80.

Εἰς τὸν Λουκούλλον⁽³⁾, ὑπάτον τῷ 74, ὡς καὶ εἰς τὸν συνάρχοντα αὐτοῦ

(1) Διὰ τὸν φιλελληνισμὸν αὐτοῦ βλέπε κατωτέρω σημ. 14.

(2) Διὰ τὸν βίον τοῦ Λουκούλλου βλέπε π.χ. Gelzer, Real - Eucyclopädie, XIII, 1 (1926), σ. 376—414 ἐν ἄρθρῳ Licinius, ἀρ. 104. Ἡ ταμεία αὐτοῦ εἶναι τοῦ ἔτους 88 ἢ 87 π.Χ. (βλέπ. T.R.S. Broughton, The Magistrates of the Roman Republic, II (1952), σ. 52, σημ. 5.

(3) Ἡ χρονολογία τῆς ὑπατείας τοῦ Λουκούλλου εἶναι ἀσφαλής, ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ δι' ἐκείνην τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' Μιθριδατικοῦ πολέμου ἄλλοι μὲν ἱστορικοὶ πιστεύουν ὅτι ἡ σύγκλητος ἐνεργεῖσα «ἀντισυνταγματικῶς» ἀπέστειλε τοὺς δύο ἐν ἐνεργείᾳ ὑπάτους εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν (βλέπ. A. Piganiol. Histoire de Rome, ἔκδ. 4η, 1954, σ. 168), ἄλλοι δὲ ὅτι ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Κόττας ἀπεστάλησαν ἤδη ὡς ἀνθύπατοι. Βλέπε T.R.S. Broughton, αὐτόθι, II, σ. 106—8 καὶ D. Magie. Roman Rule in Asia Minor, τ. 2, 1904, σημ. 5 καὶ 1127, σημ. 47.

Μάρκον Αὐρήλιον Κότταν ἀνετέθη ἡ διεξαγωγή τοῦ Γ' Μιθριδατικοῦ Πολέμου. Εἰς μὲν τὸν Κότταν ἐδόθη ἡ ἐπαρχία τῆς Βιθυνίας, εἰς δὲ τὸν Λούκουλλον ἡ τῆς Κιλικίας καὶ πιθανῶς συγχρόνως καὶ ἡ τῆς Ἀσίας.

Ὁ Λούκουλος παρέμεινε εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν⁽⁴⁾ μέχρι τοῦ ἔτους 67 π.Χ., ὁπότε ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου.

Ἡ ἐπιγραφή πρέπει νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν δευτέραν παραμονὴν τοῦ Λουκούλου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν (74 - 67) ⁽⁵⁾, διότι τότε πρέπει νὰ ἔλαβε τὸν τίτλον imperator = αὐτοκράτωρ⁽⁶⁾ μετὰ τὴν πρώτην μεγάλην νίκην αὐτοῦ, πιθανώτατα εἰς Χαλκηδόνα, ὅτε ἔλθων εἰς βοήθειαν τοῦ πολιορκουμένου ἐκεῖ Κόττα, ἀπῆλλαξε τὴν πόλιν τῆς πολιορκίας (θέρος τοῦ 74) ⁽⁷⁾.

Ἦδη ἤτο γνωστὸν ὅτι ὁ Λούκουλος ἔφερε τὸν τίτλον τοῦτον, δοθέντος ὅτι εἶχε τύχει θριάμβου τῷ 63⁽⁸⁾, ἀλλ' οὐδεμία ἐπιγραφικὴ μνεία ὑπῆρχε περὶ τούτου μέχρι τοῦδε, μολονότι ἔχουν εὑρεθῇ ἱκαναὶ τιμητικαὶ περὶ αὐτοῦ ἐπι-

(4) Διὰ τὰς περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ Λούκουλος ἐδέχθη, πλὴν τῆς διοικήσεως τῆς ἐπαρχίας τῆς Κιλικίας, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας βλέπ. Broughton, αὐτόθι, σ. 108.

(5) Χρονολόγησις αὐτῆς ἐντὸς τῶν ἐτῶν 67—64 (θάνατος Λουκούλλου) εἶναι δυνατὴ, ἀλλὰ ὀλιγώτερον πιθανή.

(6) Ὁ Th. Mommsen, Römisches Staatsrecht, (2α ἔκδ. 1876), I, σ.σ. 122—123 ἐξήγησε τὴν χρῆσιν τοῦ τίτλου «αὐτοκράτωρ» κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημοκρατίας.

«Οἱ στρατηγοὶ ἐλάμβανον τὸν τίτλον τοῦτον μετὰ τὴν πρώτην μεγάλην αὐτῶν νίκην» ἡ πρωτοβουλία ἀνῆκε εἰς τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἢ εἰς τὴν σύγκλητον. Ὁ τίτλος οὗτος ἦτο μία κατωτέρα τιμητικὴ διάκρισις χρησιμεύουσα κατὰ κανόνα ὡς σταθμὸς πρὸς τὸν θρίαμβον. Μέχρι τοῦ 27 π.Χ. ἐδίδετο πολλάκις ὅχι μόνον εἰς θριαμβευτάς, ἀλλὰ καὶ εἰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐδίδετο τὸ δικαίωμα τελέσεως θριάμβου.

(7) Μνεία τῆς νίκης ταύτης εὐρίσκεται εἰς τὸν ἔπαινον, elogium, τοῦ Λουκούλου (Dessau, I L S, 60):

L. Licinius L. f. Lucullus

cos., pr., aed. cur., q.,

tr. militum, aug.

Triumphavit de rege Ponti Mithridate /et de rege Armenia[e] Tigrane, magnis / utriusque tegis coriis conplutibus pro/elis terra marique superatis. Conle/gam suum pulsum a rege Mithridat[e], /cum se is Calchadonā conlulisset, / opsidione liberavit.

(8) Βλέπ. π.χ. Κικέρωνος, Pro Archia poeta, 5, 11, pro Murena, 20, Πλουτάρχου, Λουκολ. 21: «Λουκούλλω δ' ἀργεζόμενος, ὅτι βασιλέα μόνον αὐτόν, οὐ βασιλέων ἐν τῇ ἐπιστολῇ προσηγόρευσε, οὐδ' αὐτὸς ἀντιγράφων αὐτοκράτορα προσεῖπεν». Ὁ Τιγράνης δηλαδὴ, ἐπειδὴ ὁ Λούκουλος δὲν τὸν προσηγόρευσε βασιλέα βασιλέων, ἀλλ' ὡς βασιλέα, δὲν τὸν ὀνόμασεν ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ αὐτοκράτορα.

Διὰ τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας συνήντησεν ὁ Λούκουλος εἰς τὴν τέλει τοῦ θριάμβου αὐτοῦ βλέπ. π.χ. J. Carcopino, Histoire Romaine, II, σ. 636.

γραφαι⁽⁹⁾. Σχετικῶς προσφάτως οἱ Jeanne καὶ Louis Robert⁽¹⁰⁾ ἀνέφερον τοὺς δύο Λουκούλλους — τὸν Λεύκιον Λικίνιον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μάρκον Τερέντιον Οὐάρον — εἰς ἓνα κατάλογον Ρωμαίων στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι φέρουν εἰς ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος. Τῷ ὄντι ὁ Μάρκος Τερέντιος Οὐάρων Λούκουλλος φέρει τὸν τίτλον τοῦτον εἰς δύο ἐπιγραφὰς⁽¹¹⁾.

Ἡ ἐπιγραφή, ἣτις ἐπέτρεπε εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναφέρουν ἐπίσης τὸν Λεύκιον Λικίνιον Λούκουλλον, εἶναι ἀνέκδοτος⁽¹²⁾. Ὁ Louis Robert εἶχε τὴν καλὴν σύνην νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τὴν χρησιμοποιοῦν δίδων τὸ κείμενον εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην. Εὐχαριστῶ αὐτὸν θερμότατα ἐνταῦθα.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη — ἀκριβὲς παράλληλον τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Ἀνδρου — εὐρεθεῖσα εἰς τὴν ἱερὰν ὁδὸν τῆς Κλάρου τῷ 1953 ἔχει οὕτω:

Ὁ δῆμος⁽¹³⁾

Λεύκιον Λικίνιον Λευκίου υἱὸν Λεύκολλον
τὸν αὐτοκράτορα, εὐεργέτην καὶ σωτῆρα
τῆς πόλεως γενόμενον, ἀνέθηκεν.

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἀνδρου καὶ τοῦ Κολοφῶνος δὲν εἶναι αἱ μόναι, αἵτινες, τιμῶσαι τὸν Λούκουλλον, ἔχουν διατηρηθῇ μέχρις ἡμῶν. Πολλαπλῶς αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις ἐτίμησαν τὸν προστάτην αὐτῶν⁽¹⁴⁾.

(9) Βλέπ. κατωτέρω ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ τὰς ἐπιγραφὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Λουκούλλου.

(10) La Carie, τ. II, σ. 103, ἀρ. 7.

(11) Ἐπιγραφή Μεσημβρίας (G. Mihailov, Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae, I, ἀρ. 313) καὶ ἐπιγραφή Ἀθηῶν (B. D. Meritt, Hesperia, 23, 1954, σ.σ. 253—4, ἀρ. 34).

(12) L. Robert, Les fouilles de Claros, σ. 20 (διάλεξις δοθεῖσα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀγκύρας τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1953).

(13) Πρόκειται περὶ τοῦ δήμου τῶν Κολοφωνίων.

(14) Ὁ Λούκουλλος ἐπροστάτευεν εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὰς ἑλληνικὰς πόλεις καὶ λόγῳ τοῦ φιλελληνισμοῦ αὐτοῦ καὶ λόγῳ πολιτικοῦ ὑπολογισμοῦ. Εἶχε ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ κακὴ πολιτικὴ τῶν Ρωμαίων πρὸς τοὺς Ἕλληνας (αὐθαιρεσίαι τῶν δημοσιωνῶν, σκληρότης τῆς διοικήσεως κ.τ.λ.) εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν προσχώρησιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων πρὸς τὸν Μιθριδάτην κατὰ τὸν Α' Μιθριδατικὸν Πόλεμον. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπανάληψιν τοῦτου ὁ Λούκουλλος ἐφείσθη κατὰ τὸ δυνατόν τῶν Ἑλλήνων. Δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸ στράτευμά του νὰ διαρπάξῃ τὰς πόλεις καὶ ἀπέφυγε νὰ στρατοπεδεύῃ εἰς αὐτάς (Πλουτάρχου, Λούκουλλος, 14 καὶ 28). Ἐβελτίωσε ὡσαύτως τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν αὐτῶν διὰ σειρᾶς οἰκονομικῶν μέτρων (Πρόβλ. π.χ. J. Carcopino, αὐτόθι, σ. 550).

Ἡ φιλελληνικὴ πολιτικὴ αὐτοῦ παρέβλαπτε τὰ συμφέροντα τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν δημοσιωνῶν. Ἡ δυσαρέσκεια τοῦ στρατοῦ καταλήξασα εἰς στάσιν, καὶ ἡ ἀντίδρασις τῶν δημοσιωνῶν προσέκαλεσε τέλος τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Πομπηίου (67 π.Χ.).

Ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ Λουκούλλου φαίνεται ὅτι ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς μορφώσεως καὶ τῆς καλλιέργειας αὐτοῦ. Ὁ Λούκουλλος ἐγνώριζε ἀριστα τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν

Δίδω ἐνταῦθα ἀπόσας τὰς ἐπιγραφικὰς καὶ φιλολογικὰς μαρτυρίας, τὰς ὁποίας ἠδυνήθη νὰ συγκεντρώσω:

Α. Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ βάσεων ἀνδριάντων:

1. Ἀθῆναι: IG, II², 4104

Ὁ δῆμος κ[αὶ ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου] / Πάγου Λεύκ[ι]ο[v] Λι[κ]ίνιον / Λευκίου υἱὸ[v] Λεύκολλ[ον].

2. Ἀθῆναι: IG, II², 4105

Γ'Ο δῆμ[ος]

[Λεύ]κιο[v] Λι[κ]ίνιον

[Λευ]κίου [υἱόν],

Λεύκολλ[ον]

3. Δῆλος: Inscriptions de Délos, 4, 9, 1620 = H. Dessau, Inscr. Latinae Selectae, 865.

[L. Licinium L.f.] Lucullum pro q./ p[ro]pulus Athe[ni]ensis et Italice et Graece/i que]i insula negotiantur.

4. Σύνναδα: IGR, IV, 701:

[Λ]εύκιον

[Λ]ικίνιον

Λευκίου

υἱόν

Λεύκολλ[ον]

ἀντιταμίαν

πάτρωνα

καὶ

Εὐεργέτην

5. Θυάτειρα: IGR, IV, 1191.

Γ'Ο δῆμ[ος] ἐτείμησεν

Λεύκιον Λικίνιο[v] Λευκίου υἱόν

(Κικέρωνος, Lucullus, IV, 11, 61). Ὁ Πλούταρχος, (Λούκουλ. 1, 491) γράφει «Ὁ δὲ Λούκουλλος ἤσκητο καὶ λέγειν ἱκανῶς ἑκατέραν γλῶσσαν, ὥστε καὶ Σύλλας τὰς αὐτοῦ πράξεις ἀναγράφων ἐκεῖνον προσεφώνησεν ὥς συνταξομένῳ καὶ διαθήσωντι τὴν ἱστορίαν ἁμεινον» (ἑκατέραν γλῶσσαν σημαίνει τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν). Καὶ εἶχε συγγράψῃ κατὰ τὸν Πλούταρχον (αὐτόθι) παθονῶς ἱστορίαν τοῦ Μαρκικοῦ πολέμου εἰς «λόγον ἑλληνικόν», («νέον ὄντα πρὸς Ὀρτήσιον τὸν δικολόγον καὶ Σισεννῶν τὸν ἱστορικὸν ἐκ παιδιᾶς τινος εἰς σπουδὴν προελθούσης ὁμολογῆσαι, προθεμένῳ ποιήμα καὶ λόγον Ἑλληνικόν τε καὶ Ρωμαϊκόν, εἰς ὃ τι ἂν λάχῃ τοῦτον, τὸν Μαρκικὸν ἐντενεῖν πόλεμον. Καὶ πῶς ἔωκεν εἰς λόγον Ἑλληνικόν ὁ κληρὸς ἀφικέσθαι διασώζεται γὰρ Ἑλληνικὴ τις ἱστορία τοῦ Μαρκικοῦ πολέμου»).

Καὶ ὁ Κικέρων ἀφιέρωσεν ἐν βιβλίῳ ἐκ τῶν Ἀκαδημεικῶν εἰς τὸν Λούκουλλον, πρῶγμα τὸ ὅποιον δεικνύει πόσον καλλιεργημένος ἦτο ὁ Λούκουλλος.

Λεύκολλον τὸν ἀντι[ταμίαν]
σ[ω]τῆρα καὶ εὐεργέτην καὶ κ[τίστην] (15)
τοῦ δήμου, ἀρετῆς ἕνεκεν κ[αὶ]
εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.

6 Ὑπάτη: Dittenberger, Sylloge³, 743 = IG. IX 2, 38.

[Τὸ κο]ινὸν τῶν Αἰνιάνων [Λεύ]-
[κι]ον Λικίνιον Λευκίου [υἱὸν]
Λεύκολλον ταμίαν, εὐεργ[έτην].

7. Δελφοί: H. Pomtow, Klio 18, 1921, σ. 164, ἀρ. 148 (=Suppl. Epigr. Gr. I, 153).

[Τὸ] κοινὸν τῶν [Αἰνιάνων(;) Λεύκιον Λικίνιον(;)]
[Λε]υκίου υἱόν, ταμ[ίαν] Ρωμαίων, ἀρετῆς ἕνεκα
[καὶ] εὐνοίας τᾶς ἐν [αὐτὸ Ἀπόλλωνι Πυθίῳ].

Αἱ ἐπιγραφαὶ 3 — 7 ἀνήκουν εἰς τὴν περίοδον 87 — 80 π.Χ., ὅτε ὁ Λούκουλλος παρέμεινε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὡς ταμίας (ἐπιγρ. 6 καὶ 7) καὶ ἀντιταμίας (ἐπιγρ. 3, 4, 5). Αἱ ἐπιγραφαὶ 1 καὶ 2, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Λούκολλος δὲν φέρει τίτλον, χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 88 ἕως 56 π.Χ. (16).

II. Φιλολογικαὶ μαρτυρίαι.

I. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (17) ἡ πατρις αὐτοῦ Χαιρώνεια ἐτίμησε τὸν

(15) Ὁ L. Robert (Annuaire de l'Ecole pratique des Hautes Etudes — Histoire et Philologie, 1963 — 64, σ. 123) θεωρεῖ ὡς δυνατὴν τὴν ἀποκατάστασιν κ[ηδεμόνα]/ τοῦ δήμου ἀντὶ κ[τίστην]/ τοῦ δήμου.

(16) Βλέπε W. Dittenberges, IG. III, 562 (ὑπόμνημα). Ὁ J. Kirchner IG. II², 4104 σημειοῖ τὴν πιθανότητα ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν τὸν ἀνδριάντα μετὰ τὸ 71, διότι ὁ Λούκουλλος εὐεργέτησε τοὺς ἐν Ἀμυσῷ κατοικοῦντας Ἀθηναίους κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως (Πλουτ. Λούκολ. 19). Ἡ ἔλλειψις ὁμοῦς τίτλου δὲν ἐπιτρέπει, νομίζω, νὰ συναχθῇ ἀσφαλὲς συμπέρασμα. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπιμήθη καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Λουκούλλου δι' ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος: IG, II², 4293:

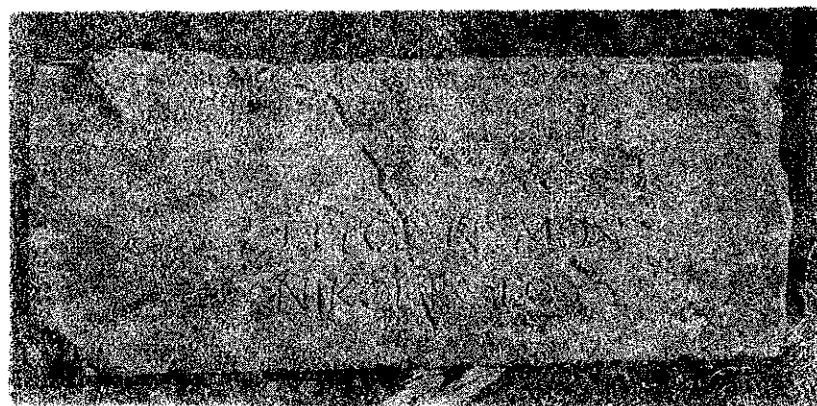
Ὁ δῆμος
Λεινίαν
Λευκίου Λεινίου
Λευκόλλου θυγατέρα

Τὸ γεγονός τοῦτο δεικνύει ὅτι ὄχι μόνον ὁ Λούκουλλος, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ εὐεργέτησε τὴν πόλιν.

(17) Κίμων, 2: «Ἐπεὶ δ' ἀστυγείτονας ὄντες Ὀρχομένιοι καὶ διάφοροι τοῖς Χαιρωνεῦσιν ἐμισθώσαντο Ῥωμαῖζὸν συκοφάντην, ὃ δ' ὥσπερ ἐνὸς ἀνθρώπου τὸ τῆς πόλεως ὄνομα κατενεγκὼν ἐδίδωκε φόνον τῶν ὑπὸ τοῦ Λάμιωνος ἀνηρημένων, ἡ δὲ κρίσις ἦν ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Μακεδονίας (οὕτω γὰρ εἰς τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαῖοι στρατηγοὺς διεπέμποντο), οἱ λέγοντες ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐπεκαλοῦντο τὴν Λουκούλλου μαρτυρίαν, γράψαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ πρὸς Λούκουλλον ἐκεῖνος ἐμαρτύρησεν τάληθῃ,

Ἀρ. 1 Ἐπιγραφή Δουκούλλου (Ἄνδρος)

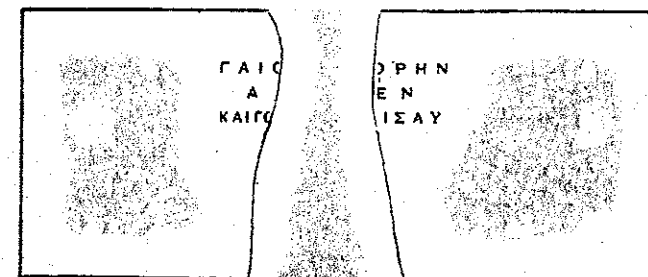
Ἀρ. 2 Ἐπιγραφή Πυθωνίου Νικοκράτους (Ἄνδρος)

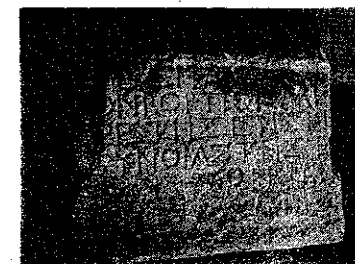
Ἀρ. 3. Ἐπιγραφή γέισου μετ' ἀφιέρωσης εἰς Μάρκον Αὐρήλιον (Ἄνδρος)

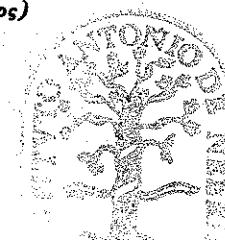
Ἀρ. 4 Ἐπιγραφή θυρέτρου ἀφιερωμένου εἰς Ἑρμῆν (Ἄνδρος)

Ἀρ. 5 IG, XII, 5, 61. Ἀπόγραφον Hiller von Gürtrigen (Νάξος)

Ἀρ. 5 Κεντρικὸν τεμάχιον IG XII, 5, 61 (Νάξος)

Λούκουλλον δι' ἀνδριάντος ἀνεγερθέντος εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῆς παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου, διότι οὗτος ἐμαρτύρησεν δι' ἐπιστολῆς ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς δίκην διεξαχθεῖσαν ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ τῆς Μακεδονίας, διὰ γεγονότα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σύλλα τοῦ ἔτους 88 π.Χ. Οὗτω ἡ Χαιρώνεια ἀπὸ ἀπλήλαγγ βαρείας ποινῆς.

2. Πολλὰ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἵδρυσαν ἀγῶνας, τὰ Λευκόλλεια, πρὸς τιμὴν τοῦ Λουκούλλου, διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἐπαρχίας καὶ διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἀποκατέστησεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὰς πομπὰς καὶ ἐπινικίους πανηγύρεις καὶ τοὺς ἀγῶνας ἀθλητῶν καὶ μονομάχων, τοὺς ὁποίους ἐτέλει ἐδρεῦον ἐν Ἐφέσῳ μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 70 π.Χ. κατάληψιν τῆς Ἀμεισοῦ⁽¹⁸⁾. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι ἡ Κύζικος ἵδρυσεν Λευκόλλεια, ὅτε ὁ Λούκουλος ἀπὸ ἀπλήλαξε αὐτὴν τῆς πολιτορχίας τοῦ Μιθριδάτου εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ. Μιθριδατικοῦ πολέμου⁽¹⁹⁾.

3. Αἱ πόλεις τὰς ὁποίας ὁ Λούκουλος ἐπανίδρυσεν μετὰ τὴν κατάληψιν τῷ 69 τῶν Τιγρανακέρτων, τῆς νέας πρωτεύουσας, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν ὁ Τιγράνης δι' ὑποχρεωτικοῦ συνουκισμοῦ, ἡγάπων τὸν Λούκουλλον ὡς εὐεργέτην καὶ κτίστην, κατὰ τὸν Πλούταρχον⁽²⁰⁾. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι

καὶ τὴν δίκην οὕτως ἀπέφυγεν ἡ πόλις κινδυνεύουσα περὶ τῶν μεγίστων. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οἱ τότε σωθέντες εἰκόνα τοῦ Λουκούλλου λιθίνην ἐν ἀγορᾷ παρὰ τὸν Διόνυσον ἀνέστησαν». Βλέπε ἐπίσης Πλούταρχον, Σύλλα, 11. Πρὸς: Münzer, Real — Encyclopädie, XIII, 1, 381. M. Holleau, Rev. Ét. Gr., 1919, σ. 331.

(18) Πλούταρχον, Λουκούλ. 23: «Λούκουλος δὲ τὴν Ἀσίαν πολλῆς μὲν εὐνομίας, πολλῆς δ' εἰρήνης ἐμπεπληκώς οὐδὲ τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν ἡμέλεισεν, ἀλλὰ πομπαῖς καὶ πανηγύρεσιν ἐπινικίοις καὶ ἀγῶσιν ἀθλητῶν καὶ μονομάχων ἐν Ἐφέσῳ καθήμενος ἐδημιούργει τὰς πόλεις. Αἱ δὲ ἀμειβόμεναι Λουκούλλειά τε ἦγον ἐπὶ τιμῇ τοῦ ἀνδρός, καὶ τιμῆς ἡδίοινα τὴν ἀληθινὴν εὐνοίαν αὐτῷ παρεῖχον».

Τὸ «ἀληθινὴν εὐνοίαν» τοῦ Πλούταρχου ὑποδηλοῖ τὴν ὑπαρξίν καὶ «μὴ ἀληθινῆς εὐνοίας». Ὁ Πλούταρχος γνωρίζει ὅτι αἱ πόλεις δὲν τιμοῦν πάντοτε τοὺς Ρωμαίους διοικητὰς διὰ τὴν ἀληθινὴν εὐνοίαν αὐτῶν πρὸς αὐτάς, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ νὰ κολακεύσουν ἢ νὰ ἐξευμενίσουν τοὺς ἰσχυροὺς καὶ βεβαιώνει ὅτι τοῦτο δὲν συμβαίνει προκειμένου διὰ τὸν Λούκουλλον, ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστός.

(19) Ἀππιανῷ, Μιθρ. 76: «Ὡς μὲν οἱ Κυζικηνοὶ πολλὴν βασιλέως παρασκευὴν διέφυγον αὐτοὶ τε γενναίως ἀγωνισάμενοι καὶ λιμῷ πιεσθέντες ὑπὸ Λευκόλλου, ἀγῶνά τε αὐτῷ θέμενοι μέχρι νῦν τελοῦσι, τὰ Λευκόλλεια καλούμενα. Πλουτ. Λουκούλ., 12: Λούκουλος δὲ πρῶτον εἰς Κύζικον παρελθὼν ἀπέλαυσεν ἡδονῆς καὶ φιλοφροσύνης προπούσης. Πρὸς: J. Carcopino, αὐτόθι, σ. 548.

(20) Διὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν Τιγρανακέρτων βλ. Ἀππιανῷ, Μιθριδατείου, 67, Πλουτ. Λουκούλ. 26 καὶ Στράβ. XI, 532. Διὰ τὴν τύχην τῶν Ἑλλήνων κατοίκων, Πλουτ. Λουκούλ., 29: τοὺς δ' Ἑλλήνας εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἐπεμψε πρόσθεις ἐφόδια, καὶ τῶν βαρβάρων ὁμοίως τοὺς ἡναγκασμένους κατοικεῖν, ὥστε συνέβη μᾶς πόλεως διαλυθείσης πολλὰς ἀνοικέσθαι πάλιν κοιζομένας τοὺς αὐτῶν οἰκίτορας, ὅπως εὐεργέτης ὁ Λούκουλος καὶ κτίστης ἡγαπάτο.

τυχαῖον ὅτι ὁ Λούκουλλος ὀνομάζεται εὐεργέτης καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς (4, 5, 6 — "Ἄνδρος, Κολοφῶν) (21), πατρὸν (4 — "Ἄνδρος) καὶ σωτῆρ (4 — Κολοφῶν). Βεβαίως αἱ προσωνυμίας αὐτὰς δίδονται καὶ εἰς πρόσωπα ὀλιγώτερον σημαντικὰ τοῦ Λουκούλλου.

Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον σήμερον νὰ καθορισθοῦν τὰ πραγματικὰ αἷτια, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ δῆμος τῶν Ἀνδρίων ἐτίμησε τὸν Λούκουλλον δι' ἀνδριάντος. Τὸ γεγονός καθ' ἑαυτὸ οὐδόλως εἶναι παράδοξον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν πόσαι ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις ἐτίμησαν τὸν στρατηγὸν τοῦτον. Τὰ περιστατικά, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν τὸν δῆμον τῶν Ἀνδρίων εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Λουκούλλου, ἐξετίθεντο ἀσφαλῶς ἐν τῷ τιμητικῷ ψηφίσματι, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἔλθει τοῦλάχιστον μέχρι τοῦδε εἰς φῶς.

Πάντως δύο πλέον συγκεκριμένα γεγονότα εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν συνδέσει τὸν Λούκουλλον πρὸς τὴν "Ἄνδρον.

Εἰς τὸν Λούκουλλον καὶ εἰς τὸν Λεύκιον Λικίνιον Μουρέναν εἶχεν ἀναθέσει τῷ 84 π.Χ. ὁ Σύλλας νὰ ἐκκαθαρίσουν τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος ἀπὸ τοὺς πειρατὰς(22). Ἐκτοτε οἱ κάτοικοι τῶν ἑλληνικῶν νήσων εἶναι δυνατόν νὰ διετήρησαν ἀνάμνησιν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης. Πιθανώτατα ἐπίσης ἡ "Ἄνδρος ἀνῆκε εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας, διοικητῆς τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ Λούκουλλος(23).

(21) Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν Θυατείρων ἔφερε τὴν ἀποκατάστασιν κ[τίστην] τοῦ δήμου (βλέπε ἀνωτέρω ἐπαγρ. 5). Καὶ τὸ κείμενον τοῦ Πλουτάρχου (βλέπε σημ. 19) τὸν ὀνομάζει ἐπίσης κτίστην. Ἡδὴ, μετὰ τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ Louis Robert διὰ τὴν δοθότητα τῆς ἀποκαταστάσεως (βλέπε ἀνωτέρω σημ. 14) ὁ συσχετισμὸς δὲν φαίνεται πιθανός.

Διὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως κτίστης, ἡ ὁποία δὲν εἶναι συνώνυμον τῆς λέξεως εὐεργέτης, βλέπε L. Robert, *Hellenica*, IV, 116 καὶ J. καὶ L. Robert, *Bulletin Epigr.* 1951, 236 a.

(22) Κικέρων, *Βερρ.* I, 89, Ἀππιαν. *Μιθρ.* 93 πρὸβλ. *Real — Encyclopädie* XIII 1, (1926), σ. 445 (Münzer), αὐτόθι σ. 380 — *Carcopino, Histoire de Rome*, 2, 1, σ. 440.

(23) Ἡ "Ἄνδρος ἀνῆκε εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀτταλιδῶν (πρὸβλ. Esther V. Hansen, *The Attalids of Pergamon*, Ithaca, New York, 1947, σ. 59—60, 204, κ.ά.) καὶ ὡς τμήμα αὐτοῦ περιῆλθε εἰς τοὺς Ρωμαίους τῷ 129 π.Χ. καὶ ἀνῆκε εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας, ὥπως ὑπέθετε ὁ W. H. Waddington, *Fastes des provinces asiaticques*, Παρίσι, 1872, I, σ. 22 (πρὸβλ. Δ. Πασχάλη, Ἡ "Ἄνδρος ἐν Ἀθήναις, 1925, σ.σ. 405—6). Ὡς ἀποδείξεις τῆς ὑποθέσεώς του ἔφερε ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀδραμυττίου ἐτίμησαν τὸν δικαστὴν τὸν σταλέντα παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ἀνδρίων, ὅστις ἐδίκασε κατὰ τὰ προστάγματα τοῦ Γναίου Ἀουφιδίου, πιθανῶς ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας περὶ 108 π.Χ. (IG, XII, 5, 722). Ἐξ ἄλλου εἰς "Ἄνδρον εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας περὶ τὸ 7 μ.Χ. Πολλίου Οὐνικίου (IG, XII, 5, 756—Ἡ ἐπιγραφὴ, ἀνεστραμμένη, εὐρίσκεται σήμερον ἐντετειχισμένη εἰς τὸν τοῖχον οἰκίσκου εὐρισκομένου εἰς ἀπόστασιν 120—150 μ. περίπου ἀπὸ τοῦ τόπου εὐρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Λουκούλλου).

Λευκὴ μαρμαρίνη πλάξ, ἴσως ἐκ βάθρου ἀνδριάντος (βλέπε κατωτέρω), ἐλαφρῶς ἀποκεκρουμένη κατὰ τὰς γωνίας.

Μῆκος 0,86, ὕψος 0,35, πᾶχος 0,175, ὕψος γραμμάτων 0,035 περίπου. τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι τοῦ Α. π.Χ. ἢ τοῦ Α. μ.Χ. αἰῶνος. Ἡ πλάξ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐν Παλαιοπόλει κτῆμα τοῦ Ἀντωνίου Λούπηση ἐκ Μεσσαριᾶς, ὁ ὁποῖος καὶ μοῦ τὴν ἐπέδειξε.

(Ἀπόγραφον, ἔκτυπον, φωτογραφία)

Πυθώνυμος

Νικοκράτους

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δύναται νὰ συσχετισθῇ πρὸς τὴν IG, XII, V I, 750 (βλέπε καὶ supplementa), «τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου περίπου.»

Ἡ βουλὴ [καὶ ὁ δῆμος]

[.....] νυμον Νικοκ[.....]

[π]ολλὰ καὶ μεγάλα τὴν πόλιν(;)]

εὐεργετ[ήσαντα]

ἀναθέντα δὲ καὶ τό.....

καὶ τὴν εἰς αὐτὸ δ[απάνην....]

πάσης ἀρ[ετῆς ἔνεκα]

Εἰς τὸν στ. 2 ἡ ἀποκατάστασις [Πυθώ]νυμον Νικοκ[ράτους] φαίνεται εἰς ἡμᾶς λίαν πιθανή.

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ γείσου οἰκοδομήματος, εὐρεθεῖσα ἐν Παλαιοπόλει Ἀνδρου, εἰς τὴν αὐτὴν δοκιμαστικὴν τάφρον, ὅπου εὐρέθη καὶ ἡ ἐπιγραφὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Λουκούλλου (ἀρ. 1) καὶ εἰς χαμηλότερον στρώμα.

Μῆκος 1,45, ὕψος 0,28, πᾶχος 0,67, ὕψος γραμμάτων 0,055 — 0,6.

(Ἀπόγραφον, ἔκτυπον, φωτογραφία)

[α]ὐτοῦ Μάρκου Αὐρηλίου Βήρου Καίσαρι κ.....

Ἡ ἐπιγραφὴ, ἐπειδὴ ἀναφέρει τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, (θετὸν υἱὸν τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς), ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ 139 ἕως τὸ 161 μ.Χ. ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Καίσαρος, χρονολογεῖται εἰς αὐτὰ τὰ ἔτη.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐκτεινομένη ἐπὶ πολλῶν τμημάτων τοῦ γείσου — τοῦλάχιστον τριῶν — δέον νὰ ἀποκατασταθῇ ὡς ἑξῆς:

[Ὁ δῆμος(;) Αὐτοκράτορι Τίτῳ Αἰλίῳ Ἀδριανῷ Ἀντωνείνῳ Σεβαστῷ]

Εὐσεβεὶ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μάρκῳ Αὐρηλίῳ Βήρῳ Καίσαρι κ. . .

Ἡ ἀποκατάστασις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ παραλλήλων ἐπιγραφῶν π. χ. IGR, I, 604 (ἐκ Τόμων).

Θεῶν μεγάλῳ Σαράπ[ιδι καὶ] τοῖς συννάοις θεοῖς [καὶ τῷ αὐτοκράτορι Τ. Αἰλίῳ Ἀδριανῷ ᾧ Ἀ]ντωνεῖνῳ Σεβαστῷ Εὐσεβ[εῖ] καὶ Μ. Αὐρηλίῳ Οὐήρῳ Καίσαρι Καρπίῳ Ἀνουβίωνος τῷ οἴκῳ τῶν Ἀλεξανδρέων] τὸν βωμὸν ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν ἔτους κγ', Φαρμουθι α', ἐπὶ ἱερέων [Κ]ορνούτου τοῦ καὶ Σαραπίωνος, [Πολύ]μνου τοῦ καὶ Λονγείνου.

Πρβλ. ἐπίσης: Dessau, Insc. Lat. Selectae, 355, CIL, X, 7473, IGRom. pert. I, 610, Le Bas - Waddington, III, 494, (ἐπιγραφή Βαργυλίων)

Ὁ κ. Ν. Κοντολέων, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσα πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ γείσου, δὲν ἀποκλείει τὴν δυνατότητα ὅτι τὸ γεῖσον δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν θόρειον στοὰν τῆς ἀγορᾶς τῆς Ἀνδρου. Αὕτη ἐκτίσθη ἀρχικῶς τὸ Γ' ἢ Β' π.Χ. αἰῶνα, ἀλλ' εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεσκευάσθῃ κατὰ τὸν Β' μ.Χ. αἰῶνα, ὁπότε ἴσως ἀφιερῶθῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ καὶ εἰς τὸν θετὸν υἱὸν αὐτοῦ Μάρκον Αὐρήλιον. Ἀπλῇ ὑπόθεσις. Πιθανῶς ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς νὰ φέρῃ εἰς φῶς διαφοριστικώτερα στοιχεῖα.

4

Τῆς ἐρυθροῦ «θυρέτρου» ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μῆκος ἄνω 2,05, κάτω 0,96, ὕψος 0,31, πάχος 0,08, ὕψος γραμμάτων 0,02 — 0,025.

Εὐρέθῃ εἰς κτῆμα ἀδελφῶν Περγέση, πρὸ τῆς θορείου στοᾶς τῆς ἀγορᾶς⁽²⁴⁾. Εἶχε χρησιμοποιηθῇ εἰς δευτέραν χρῆσιν διὰ νὰ ἀποφράξῃ ἡμικυκλικὴν ἐξέδραν⁽²⁵⁾.

(Ἀπόγραφον, ἔκτυπον, φωτογραφία).

Ἀπολλώνιος Ἑρμογένου καὶ
Σωτίων Ἀμμωνίου
ἀγορανομοῦντες τὸ θύρετρον
καὶ τὰς παραθύρους Ἑρμεῖ

Ἡ ἐπιγραφή εὐρίσκετο εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς κεντρικῆς θύρας, ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑπῆρχον αἱ παράθυροι, «δευτερεύουσιν θύραι».

(24) Διὰ τὴν θόρειον στοὰν τῆς ἀγορᾶς τῆς Ἀνδρου βλέπε: Ν. Μ. Κοντολέωντος, Ἀνασκαφαὶ Παλαιοπόλεως Ἀνδρου κατ' Ἀγούστον 1956, σ.σ. 2—3. (ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1964, Ἀρχαιολογικὰ Χρονικά).

(25) Διὰ τὴν ἐξέδραν αὐτῇ σ. 3 (φωτογραφία αὐτῆς εἰς πῶμα Δα, ὡς καὶ εἰς Β C H, 81, 1957, σ.σ. 610—612).

Ὁ καθηγητὴς κ. Ν. Κοντολέων ἐτόνισεν ὅτι ἡ ἀφιέρωσις τοῦ θυρέτρου εἰς τὸν Ἑρμῆν, κατ' ἐξοχὴν θεὸν τῆς ἀγορᾶς, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ πλεῖστον εὐρέθην τῷ 1832 ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ, τὸ εὐρισκόμενον νῦν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, δὲν εἶναι ἐπιτύμβιον, ὅπως γενικῶς θεωρεῖται⁽²⁶⁾.

Ἡ μαρτυρία περὶ ὑπάρξεως ἀγορανόμων εἰς Ἀνδρον δέον νὰ σημειωθῇ, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ ἐκπληξιν.

II. ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΝΑΞΟΥ

5

Βάσις ἀνδριάντος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, τεθραυσμένη εἰς τρία τεμάχια, τὰ ὁποῖα προφανῶς συννεοῦνται ἀμέσως.

Τὰ τεμάχια α (ἀριστερὸν) καὶ γ (δεξιόν) ἔχουν δημοσιευθῇ εἰς IG, XII, 5, 61 ὑπὸ τοῦ Hiller von Gärtringen. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημοσιεύσεως ἦσαν ἐντετειχιωμένα εἰς τοῖχον διαχωρίζοντα τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ χωρίον Ἀγγίδια ἀπὸ τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Δημητρίου Αὐλήτοῦ, πλεῖστον τῆς ἐκκλησίας τῆς Φανερωμένης. Ἀγνοῶ ποῦ εὐρίσκονται ταῦτα σήμερον. Τὸ τεμάχιον β (κεντρικόν) εὐρέθῃ τῷ 1958 κατὰ τὴν κατασκευὴν παρόδου τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς τὸ χωρίον Ἀγγίδια, ἀκριβέστερον δὲ εἰς Φραρό. Τὸ τεμάχιον τοῦτο εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸ Μουσεῖον Νάξου (ἀριθ. εὑρετ. 133), ὅπου μετεφέρθη τῇ φροντίδι τοῦ τότε γυμνασιάρχου Νάξου κ. Ἀντ. Κατσουροῦ.

Κατὰ τὸν Hiller von Gärtringen αἱ διαστάσεις τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τεμαχίου εἶναι : ὕψος 0,25 — 0,26, πάχος 0,19 καὶ πλεόν, μῆκος ἀριστεροῦ τεμαχίου 0,285 καὶ δεξιοῦ 0,31, ὕψος γραμμάτων 0,023 — 0,032.

Τὸ κεντρικὸν τεμάχιον ἔχει ὕψος 0,255, πάχος 0,345 καὶ μῆκος 0,285 ἄνω καὶ 0,35 κάτω. Ὑψος γραμμάτων 0,025 — 0,03 περίπου.

Οὕτω ἀποκαθίστανται αἱ ἀρχικαὶ διαστάσεις τῆς βάσεως: ὕψος 0,25 — 0,26, πάχος 0,345 (τὰ τεμάχια α καὶ γ, τὰ ὁποῖα ἔχουν πάχος 0,19 καὶ πλεόν, πρέπει νὰ εἶναι ἑλλιπῆ κατὰ τὴν ὀπισθίαν αὐτῶν ὀψιν), μῆκος 0,87 περίπου.

(Ἀπόγραφον, ἔκτυπον, φωτογραφία).

Ὁ δῆμος

Γάιον Κόρτιον Μίθρην

ἀρετῆς ἔνεκεν

4. καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτόν. (27)

[Δέον νὰ σημειωθῇ τελεία κάτωθι τῶν ἐξῆς γραμμάτων: στ. 2: θ (Μίθρης), στ. 3: ρ (ἀρετῆς), στ. 4: (εὐνοίας), στ. 5: τ.].

(26) Αὐτόθι, σ.σ. 4—5.

Ὁ Γάιος Κούρτιος Μίθρης εἶναι γνωστός ἀπελεύθερος τοῦ Μάρκου Κουρτίου Ποστούμου, κατ'ὅσον ἐν Ἐφέσῳ περὶ τὸ 46 π.Χ. Ὁ Κικέρων τὸν συνέστησε δι' ἐπιστολῆς⁽²⁸⁾ εἰς τὸν Πόπλιον Σεργίλιον Ἰσαυρικὸν⁽²⁹⁾ ἀνθύπατον τῆς Ἀσίας. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀναφέρεται ὅτι ὁ Μίθρης, ἀπελεύθερος στενοτάτου φίλου τοῦ Κικέρωνος, ἐφιλοξένει αὐτὸν ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἀντιπροσώπευε τὰ συμφέροντα αὐτοῦ ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ Κικέρων ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πόπλιον Σεργίλιον Ἰσαυρικὸν νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Μίθρη ἐν δίκῃ, τὴν ὁποίαν εἶχε διὰ κτηματικὰς διαφορὰς πρὸς τινὰ Κολοφώνιον, πεπεισμένος εἰς τὴν διακριτικότητα τοῦ Μίθρου καὶ εἰς τὴν ἑλλειψιν φορτικότητος ἐκ μέρους αὐτοῦ. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ὁ Κικέρων ὑπόσχεται εἰς τὸν ἀνθύπατον ἀνταπόδοσιν τῆς πρὸς τὸν Μίθρη ἐξυπηρετήσεως: «ἐγὼ δέ, δι' ὅσα θὰ ἀντιληφθῶ ὅτι ἐπιθυμεῖς καὶ σὲ ἐνδιαφέρουν, θὰ φροντίσω μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν»⁽³⁰⁾.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δεικνύουσα τὸ μέγεθος τῆς φιλίας καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐξυπηρετήσεων τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Μίθρου, βοηθεῖ ἡμᾶς νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἰσχὴν γενικῶς τοῦ Μίθρου, τὸν ὁποῖον ἐτίμησεν ὁ δῆμος τῶν Ναξίων δι' ἀνδριάντος, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ γνωρίσωμεν τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῶν τιμῶν· πιθανῶς ὁ Μίθρης ἐμεσολάβησεν ὑπὲρ τοῦ δήμου τῶν Ναξίων παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἄρχουσιν, εὐεργέτησε τὸν δῆμον διὰ δωρεῶν ἢ, ὡς δημοσιῶν, ἐπέδειξε μεγάλην κατανόησιν πρὸς τὴν νῆσον· εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσωμεν εἰς τί συνίστατο ἡ εὐνοία τοῦ Γαίου Κουρτίου Μίθρου εἰς τὸν δῆμον.

(27) Ἴδου ἡ ἱστορία τῆς ἀποκαταστάσεως: Τὸ ἀπόγραφον τοῦ Μαρκόπολι, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ A de Ridder (B.C.H., 21, 1897, 23, ἀρ. 9) ἦτο ἀκριβές:

ΓΑΙΟΡΗΝ
ΑΕΝ
ΚΑΙΙ = ΙΣΑΥ

Ἀλλ' ὁ A. de Ridder δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐπιγραφὴν, ἐπειδὴ ἐνόμιζε ὅτι τὰ δύο σωζόμενα τεμάχια ἠνοῦντο ἀμέσως καὶ δὲν ἀντελήφθη ὅτι ἔλειπε τὸ κεντρικὸν τεμάχιον.

Ὁ Hiller von Gärtringen εἰς τὸ corpus ἀντελήφθη ὅτι τὰ δύο τεμάχια δὲν ἠνοῦντο ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ προέτεινεν ἀποκατάστασιν ἐλάχιστα ἱκανοποιητικὴν:

Γάιο[ς τὴν κ]όρην(;)·
ἀ[νέστησ]εν
καὶ ε αὐ-

[τ —]

Εἰς τὸ κριτικὸν υπόμνημα ἐσημείωσεν “Vs 3 sin. ΚΑΙΙ, dextr. = ΙΣΑΥ in lapide vidi, sed haec fallacia sunt”.

Ὁ αὐτὸς εἰς τὰ addenda et corrigenda τῶν IG, XII, 5, 2, σ. 306, ἀρ. 61 ἔδωκε τὴν ὁρθὴν ἀποκατάστασιν:

[Ὁ δῆμος]
Γάιο[ν]όρην
ἀ[ρετῆς ἐνεκ]εν

καὶ [εὐνοίας τῆς ε]ἰς αὐ-
[τόν].

Δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι εἰς τὸν στ. 4 ἡ δασεῖα ἐπαβάλλεται: [ε]ἰς αὐ [τόν]. Τὸ κατ' ἐμέ, ἀποκατέστησα ἀρχικῶς τὴν ἐπιγραφὴν ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ κεντρικὸν αὐτῆς τεμάχιον, διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ Γαίου Κουρτίου Μίθρου εἰς R.E. (πβλ. σημ. 28) καὶ ἀργότερον μόνον ἐταύτισα αὐτὴν πρὸς τὴν IG, XII 5, 61, ὅπου καὶ ἀνεῦρον τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀποκαταστάσεώς μου.

(28) Münzer, Real - Encyclopädie, IV, 2 (1901), σ. 1867: Curtius 20:

“C. Curtius Mithres, Freigelassener des M. Curtius Postumus, Nr. 26, wohnte in Ephesos und wurde 708 — 46, von Cicero an den Statthalter von Asia, P. Servilius Isauricus, empfohlen (ad fam. XIII, 69).

(29) Διὰ τὸν Πόπλιον Σεργίλιον Ἰσαυρικὸν βλ. Münzer, Real—Encycl. II A2 (1923), σ. 1798 — 1802: Servilius 67. Οὗτος ἔτυχε λατρείας ἐν Ἐφέσῳ, ὅπως ἀπέδειξαν οἱ Jeanne et Louis Robert, Hellenica, VI, σσ. 40 — 42. (Πρβλ. Bull. Epigr. 1949, 152).

(30) Cicero, Epistolarum, XIII, 69 (Scr. a.u.c. 708)

M. Cicero P. Servilio collegae sal. plurimam.

C. Curtius Mithres est ille quidem, ut scis, libertus Postumi, familiarissimi mei, sed me colit et observat aequae atque illum ipsum patronum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescumque fui, tamquam domi meae, multaque acciderunt, in quibus et benevolentiam eius erga me experiri et fidem. Itaque, si quid aut mihi aut meorum cuipiam in Asia opus est, ad hunc scribere cosuevi, huius quum opera et fide, tum domo et re uti tamquam mea. Haec ad te eo pluribus scripsi uti intellegeres me non t vulgare nec ambitiose, sed ut pro homine intimo ac mihi pernecessario scribere. Peto igitur a te, ut in ea controversia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, et in ceteris rebus, quantum fides tua patietur quantumque tuo comodo poteris, tantum ei honoris mei causa commodes, etsi, ut eius modestiam cognovi, gravis tibi nulla in re erit: si et mea commendatione et sua probitate assecutus erit, ut de se bene existimes, omnia se adeptum arbitrabitur. Ut igitur eum recipias in fidem habeasque in numero tuorum, te vehementer etiam atque et iam rogo: ego, quae te velle quaeque ad te pertinere arbitror, omnia studiose deligenterque curabo.

